
UDC 378.147:78

DOI 10.35433/pedagogy.2(113).2023.73-85

NEW APPROACHES TO THE PRESENTATION OF UKRAINIAN CHORAL PERFORMANCE IN THE FORMATION OF SOCIOCULTURAL ORIENTATIONS OF THE YOUTH

I. O. Tsiuriak*, N. S. Borisenko**, Ye. V. Rogovska***

The article deals with the problems of modern Ukrainian choral performance and the specifics of its components. The article reflects the analysis of scientific and popular literature on issues related to the study of the history of the formation and development of choral performance. Its various aspects have been considered: musicological, sociological, cultural, historical. The authors of the article argue that this problem has not been sufficiently studied in the scientific literature, therefore most sources used were taken from the Internet.

The research methodology was based on a comprehensive approach, which connects the application of cultural, aesthetic, historical research principles and modern musical cultural studies. The article determines the research methods such as analysis of modern literature and sources on the subject of research, observation, method of generalization and understanding of theoretical material. The authors of the article present a general description of the main stylistic trends and modern forms of performance presentation through the prism of scientific research. The essence of the concepts "choir performance", "virtual choir" is revealed. The authors outline the examples of artistic and genre innovations of choral performance in Ukraine in the 21st century. The article highlights the results that prove that the culture and art of today embody a meaningful function in the implementation of political, economic and sociocultural strategies of many countries; help to generate a positive image and prestige of states and peoples; serve as the basis for the establishment of colossal intercultural contacts. The authors of the article confirm that the world and domestic choral performance of the 21st century confidently presents diversity in the symbiosis of artistic and stylistic systems, in the use of various intonation and genre forms, means and specifics of musical communication, which, in turn, is an effective factor in the formation of socio-cultural orientations of modern youth.

---

* Candidate of Pedagogical Sciences (PhD in Pedagogy), Docent

(Zhytomyr Ivan Franko State University)

tsyurya050@gmail.com

ORCID: 0000-0003-4369-9360

** Lecturer

(Zhytomyr Ivan Franko State University)

nataborisenko11@ukr.net

ORCID: 0000-0001-9358-1243

*** Lecturer

(Zhytomyr Ivan Franko State University)

ellisaveta74@gmail.com

ORCID: 0000-0001-9456-5480

Keywords: choral performance, forms of performance presentation, artistic and genre innovations, stylistic synthesis, interpretation of choral works, virtual choir, sociocultural orientations of youth.

НОВІТНІ ПІДХОДИ ДО ПРЕЗЕНТАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ХОРОВОГО ВИКОНАВСТВА У ФОРМУВАННІ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ОРІЄНТИРІВ МОЛОДІ

I. О. Цюряк, Н. С. Борисенко, Є. В. Роговська

У статті розглянуто проблеми сучасного українського хорового виконавства та специфіки його складових. Матеріалом дослідження стали: аналізу наукової та популярної літератури з питань, що стосуються вивчення історії становлення та розвитку хорового виконавства. Увагу привертало різні аспекти: музикознавчий, соціологічний, культурологічний, історичний. Зазначено, що в науковій літературі ця проблема вивчена недостатньо, тому левову частку джерел використано з інтернет-ресурсів.

Методологія дослідження базувалася на комплексному підході, який пов'язує застосування культурологічних, естетичних, історичних принципів дослідження та сучасної музичної культурології. Методами дослідження виступили: аналіз сучасної літератури та джерел з тематики дослідження, спостереження, метод узагальнення та осмислення фактологічного матеріалу. Представлено загальна характеристика основних стильових напрямів і сучасних форм виконавської презентації через призму наукових досліджень. Розкрито сутність понять "хорове виконавство", "віртуальний хор". Крім того, у статті представлено приклади художньо-жанрових інновацій хорового виконавства України XXI століття. Результати дослідження довели, що культура та мистецтво сьогодення втілюють змістовну функцію щодо здійснення політичних, економічних та соціокультурних стратегій багатьох країн; допомагають згенерувати позитивний імідж і престиж держав і народів, служать підґрунтям налагодження колосальних міжкультурних контактувань. Сформульовані висновки підтвердили, що світове та вітчизняне хорове виконавство XXI століття впевнено презентує різноманітність у симбіозі художньо-стильових систем, в орудуванні різними інтонаційно-жанровими формами, засобами і специфікою музичного мовлення, що, в свою чергу, є дієвим чинником формування соціокультурних орієнтирів сучасної молоді.

Ключові слова: хорове виконавство, форми виконавської презентації, художньо-жанрові інновації, стильовий синтез, інтерпретація хорових творів, віртуальний хор, соціокультурні орієнтири молоді.

Introduction of the issue. Urgent tasks of Ukrainian musicological and pedagogical science include the most truthful coverage of musical processes in various historical periods, in particular, the opening of silenced or forgotten pages of our musical history or the reflection of the current state of Ukrainian musical culture [6].

For an objective assessment of the above-mentioned, it is important not only to reflect the musical phenomena of the main cultural centers (Kyiv, Kharkiv, Odesa, Lviv), but also individual regions and cities, which are characterized by significant differences and originality. Today's culture and art play an important role in the implementation of political, economic and socio-cultural strategies of

Постановка проблеми. Нагальні завдання української музикознавчої та педагогічної науки включають максимально правдиве висвітлення музичних процесів у різні історичні періоди, зокрема, відкриття замовчуваних чи забутих сторінок нашої музичної історії або відображення сучасного стану української музичної культури [6].

Для об'єктивної оцінки вище зазначеного важливим є не лише відображення музичних явищ основних культурних центрів: Києва, Харкова, Одеси, Львова, але й окремих регіонів та міст, які увиразнюються значними відмінностями та своєрідністю. Культура і мистецтво сьогодення втілюють вагомую функцію щодо здійснення політичних, економічних та соціокультурних стратегій багатьох країн. Вони допомагають згенерувати позитивний

many countries. They help to generate a positive image and prestige of states and peoples, are the basis for the establishment of colossal intercultural contacts.

The present era is characterized by a significant increase in the function of knowledge in all spheres of social life, which requires modern approaches to their awareness, assimilation and use. This requirement sets higher education the task of rethinking its significance in the training of specialists of the new generation. One of the ways to solve this problem is creative approaches, which can be provided by a teacher with non-standard, subjective thinking. Today, in the concert practice of performing groups, not only the perfect choral component takes first place, but also bold experiments, spectacular productions and directorial ideas. In this regard, special attention is paid to a peculiar strengthening of the importance of elements of non-musical arts and the emergence of new configurations of concerts in choral performance.

Current state of the issue. S. Ben, O. Bench-Shokalo, T. Hnativ, S. Hrytsa, N. Gerasimova-Persidska, O. Demyanchuk, M. Zagaykevich, B. Kindratyuk, V. Pavlinchuk, L. Parkhomenko, V. Rozhko, B. Filts, O. Tsalai-Yakimenko, O. Tsvihun, O. Shreyer-Tkachenko, P. Shemanskyi, Yu. Yasinovskiy take the leading place among the scientists who studied the comprehensive development of choral art.

In the scientific, creative, methodological works of Ukrainian and foreign scientists and practitioners (O. Buchkovska, V. Vovkun, A. Gurchenko, T. Zinska, O. Kopievska, F. Kotler, N. Payne, O. Stepanov, I. Tsiuriak and etc.) choral art is a noticeable component of the modern socio-cultural space, which embodies the purpose of an effective factor of international recognition of Ukraine, which at the turn of the 20th-21st centuries has experienced noticeable changes in forms, directions, styles and has a colossal geography.

Outline of unresolved issues brought up in the article. Modern choral performance confidently advertises

імідж та престиж держав і народів, є підґрунтям налагодження колосальних міжкультурних контактувань.

Епоха сьогодення характеризується вагомим зростанням функції знань у всіх галузях життя суспільства, що потребує сучасних підходів до їх усвідомлення, засвоєння та використання. Означена вимога ставить перед вищою освітою задачі переосмислити свою значущість у підготовці фахівців нової генерації. Одним із напрямів рішення цього завдання є креативні підходи, які може забезпечити вчитель із нестандартним, суб'єктивним мисленням. На сьогодні у концертній практиці виконавських колективів на перше місце виходить не лише досконалий хоровий компонент, але й сміливі експерименти, видовищні постановки і режисерські задуми. У зв'язку з цим особлива увага надається своєрідному підсиленню значущості елементів позамузичних видів мистецтв і появі нових конфігурацій концертів у хоровому виконавстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців, які займалися дослідженням всебічного розвитку хорового мистецтва, провідне місце займають С. Бень, О. Бенч-Шокало, Т. Гнатів, С. Грица, Н. Герасимова-Персидська, О. Дем'янчук, М. Загайкевич, Б. Кіндратюк, В. Павлінчук, Л. Пархоменко, В. Рожко, Б. Фільц, О. Цалай-Якименко, О. Цвігун, О. Шреєр-Ткаченко, П. Шеманський, Ю. Ясіновський.

У наукових, творчих, методичних доробках українських і зарубіжних вчених та практиків (О. Бучковська, В. Вовкун, А. Гурченко, Т. Зінська, О. Копієвська, Ф. Котлер, Н. Пейн, О. Степанов, І. Цюряк та ін.) помітним компонентом сучасного соціокультурного простору виступає саме хорове мистецтво, яке втілює призначення дієвого фактору міжнародного визнання України, що на межі ХХ – ХХІ століть пережило помітні зміни форм, напрямів, стилів та має колосальну географію.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Сучасне хорове виконавство впевнено афішує різноманітність у симбіозі художньо-стильових систем, в орудуванні різними інтонаційно-жанровими формами,

diversity in the symbiosis of artistic and stylistic systems, in the use of various intonation-genre forms, means and specifics of musical expression. It is the synthesis in its artistic and stylistic presentation that allows to involve in the creative process of choral performance structural, figurative, intonation and other factors and the necessity of related (theatre, literature, choreography) and more distant types of arts (cinema, light design, computer graphics); national traditional assets of poetic, musical, dance cultures and some modern techniques, intonations, musical and rhetorical figures, etc. [1].

Aim of research is to reveal the definition of the genre-stylistic features of the presentation of the choral performance of the beginning of the 21st century in the context of the formation of socio-cultural orientations of the youth.

Results and discussion. Choral singing is the pearl of the national musical culture, the soul of the people, singing and talented. The world has known Ukraine, its music, history, and culture for a long time because of the unsurpassed choral art. Choral music is the oldest branch of Ukrainian culture. Many of her samples were included in the golden fund of national spiritual heritage, and a number of compositions, in particular, choral and solo songs, won international recognition. Ukrainian choral culture is a unique musical phenomenon of a global scale, which has a centuries-old history and traditions formed in the depths of folk and professional musical art [10].

One of the main places in the artistic life of Ukraine is choral performance, which has long been an effective factor in the self-preservation of national musical traditions. The choral genre, like no other, has always been in the field of vision of artists and performers, thanks to its fundamental roots, strong traditions, as well as the openness of its means of expression to the broad masses of the population. An integral element of choral heritage is singing - one of the active forms of aesthetic education, as well as a guarantee of training of musically literate, qualified

засобами і специфікою музичного мовлення. Саме синтез в його художньо-стильовій презентації дозволяє залучати до творчого процесу хорового виконавства конструкційні, образні, інтонаційні та інші фактори й необхідності споріднених (театр, словесність, хореографія) та більш далеких видів мистецтв (кіно, світлодизайн, комп'ютерна графіка); національні традиційні надбання поетичної, музичної, танцювальної культур та окремі новітні техніки, інтонації, музично-риторичні фігури тощо [1].

Мета статті – розкриття дефініції жанрово-стильових особливостей презентації хорового виконавства початку ХХІ століття в контексті формування соціокультурних орієнтирів молоді.

Виклад основного матеріалу. Хоровий спів – перлина національної музичної культури, душа народу, співучого і талановитого. Через неперевершене хорове мистецтво світ здавна пізнавав Україну, її музику, історію, культуру. Хорова музика – найдавніша галузь української культури. Чимало її зразків увійшло до золотого фонду вітчизняних духовних надбань, а ряд композицій, зокрема, хорових і солоспівів, здобули міжнародне визнання. Українська хорова культура – це унікальне музичне явище світового масштабу, яке має багатовікову історію та традиції, що формувалися в глибинах народного і професійного музичного мистецтва [10].

Одне з головних місць мистецького життя України посідає хорове виконавство, яке здавна було дієвим чинником самозбереження національних музичних традицій. Хоровий жанр, як жоден інший, завдяки фундаментальним кореням, міцним традиціям, а також відкритістю його виразових засобів широким масам населення завжди перебував у полі зору митців та виконавців. Складовим елементом хорової спадщини є спів – одна з дійових форм естетичного виховання, а також гарантія підготовки музично грамотних, кваліфікованих вокалістів для професійних та аматорських колективів [5].

Хорове виконавство – це складна система громадських, художньотворчих, організаційних і вокально-хорових сил. У

vocalists for professional and amateur groups [5].

Choral performance is a complex system of social, artistic, organizational and vocal-choral forces. In all attempts to form a theory of choral culture, the ratio of these forces, their interdependence, was underestimated. It is one thing to approach the subject of research, presenting it in advance as a sum of parts (such as choral creativity, choral management, choral team, choral repertoire, choral sonority, choral texture). The other is when there is a question about the functions performed by the same choral creativity, choral management, team, repertoire and in relation to performing directions, choral movement, social consciousness. With such an approach, it is necessary to find out how and with the help of which specific activity this function is carried out [3].

Based on these considerations, one can imagine (of course, only in terms of posing the question) a holistic model of the science of choral performance. In our opinion, the opinion of L. Kostenko and L. Shumska "... since social relations determine the spiritual life of a person, then, naturally, choral performance, acting within the framework of these relations, forms a personality with its capabilities. It follows from this that one branch of knowledge from choral studies must be connected with the nature of the relationship of choral performance with public environment, and the other - with the nature of relations with an individual person. These fields can be conventionally called socialization and humanization. But this does not exhaust the problems of choral performance, as it is necessary to explain why the socialization and humanization of choral culture takes place and how choral culture is self-sufficient. In other words, we are talking about knowledge related to the resources of choral culture and the expediency of their use. Such a branch of the problems of Horology can be conditionally called realization" [3].

In the future, scientists L. Kostenko and L. Shumska emphasize that: "... the subsystem "socialization" can include knowledge crucial for choral performance. First of all, it is a methodology. The

всіх спробах сформувати теорію хорової культури недооцінювалося співвідношення цих сил, їх взаємозумовленість. Одна справа підходити до предмета дослідження, заздалегідь представляючи його як суму частин (таких, як хорова творчість, хорове управління, хоровий колектив, хоровий репертуар, хорова звучність, хорова фактура). Інша – коли стоїть питання про функції, що виконуються тією ж хоровою творчістю, хоровим управлінням, колективом, репертуаром і по відношенню до виконавських напрямків, хорового руху, суспільної свідомості. При такому підході необхідно з'ясувати, як і за допомогою якої специфічної діяльності здійснюється ця функція [3].

Виходячи з цих міркувань, можна уявити собі (зрозуміло, тільки в плані постановки питання) цілісну модель науки про хорове виконавство. Слушною, на наш погляд, є думка Л. Костенко та Л. Шумської "...оскільки суспільні відносини зумовляють духовне життя людини, то, природно, і хорове виконавство, діючи в рамках цих відносин, своїми можливостями формує особистість. З цього випливає, що одна галузь знань з хорознавства повинна бути пов'язана з характером відносин хорового виконавства з громадським середовищем, а інша – з характером відносин з окремою людиною. Ці галузі можна умовно назвати усупільненням і гуманізацією. Але цим не вичерпується проблематика хорового виконавства, оскільки слід пояснити, завдяки чому відбувається усупільнення й гуманізація хорової культури та чим самозабезпечується хорова культура. Інакше кажучи, мова йде про знання, що пов'язані з ресурсами хорової культури і доцільністю їх використання. Таку галузь проблематики хорознавства можна умовно назвати реалізацією" [3].

Надалі вчені Л. Костенко та Л. Шумська підкреслюють, що: "...підсистему "усупільнення" можуть бути включені вирішальні для хорового виконавства знання. Перш за все, це методологія. Пропонована ідея функціонального розуміння хорової культури дозволяє співвіднести загальний процес розвитку з різними сторонами (чи то композиторська творчість, історична спадщина, досвід

proposed idea of a functional understanding of choral culture allows to correlate the general process of development with various aspects (be it composer creativity, historical heritage, experience of mass movement organization or simply vocal technology). The functional approach seems to overcome fragmentation in the general course of scientific learning of choral performance (that is, any search acquires its place in the system) and, to a certain extent, the canonization of choral studies issues. The functional characterization of the phenomena of choral culture brings choral knowledge to a qualitatively different level, where direct connections with musicology, cultural theory and other fields of humanities are possible" [3].

At the current stage of the development of musical culture, the issue of staging, choreography and other methods of vocal and choral presentation is rapidly gaining momentum. The presentation of a choral performance requires innovative solutions and approaches. The audience is no longer interested in watching the usual lineup of choir artists, they want something bright. That's why there are innovative aspirations and a departure from the stable form of presenting choral music.

Currently, there is an innovative plane that combines various artistic genres: theater, performance art, film art, and instrumental art. Let's briefly introduce them.

Theatrical genre is the use of acting techniques (mimicry, gestures, free arrangement of the choir and improvisation itself). The performance unites the possible existence on the stage of fine and theatrical art (unreality, symbolic attributes).

With the help of cinematography, multimedia elements are used in the music-performance version: video, light, slides, etc.

Instrumental art acts in a choral presentation with something unconventional due to articulation and stroke techniques [4].

Staging takes an equally important place in the vocal and choral presentation. It acts as a certain game moment, irony in

організації масового руху або просто технологія вокалу). Функціональний підхід начебто долає фрагментарність у загальному ході наукового засвоєння хорового виконавства (тобто будь-який пошук набуває своє місце в системі) і, певною мірою, канонізацію хорознавчої проблематики.

Функціональна характеристика явищ хорової культури виводить хорознавчі знання на якісно інший рівень, де можливі прямі зв'язки з музикознавством, теорією культури та іншими галузями гуманітарних наук" [3].

На сучасному етапі розвитку музичної культури питання інсценізації, хореографії та інших способів вокально-хорової презентації стрімко набирає обертів. Презентація хорового виконавства вимагає інноваційних рішень та підходів. Вже глядачам стає нецікаво спостерігати за звичайною стійкою артистів хору, їм хочеться якогось яскравого. Тому виникають новаторські прагнення та відхід від сталої форми представлення хорової музики.

Нині існує інноваційна площина, яка поєднує між собою різні мистецькі жанри: театральний, мистецтво перформансу, кіномистецтва та інструментальний. Коротко представимо їх.

Театральний жанр являє собою застосування акторських прийомів (міміка, жести, вільне розташування хору й саму імпровізацію).

Перформанс об'єднує можливе існування на сцені образотворчого та театрального мистецтва (інореальність, символічна атрибутика).

За допомогою *кіномистецтва* у музично-виконавську версію застосовують елементи мультимедіа: відео, світло, слайди тощо.

Інструментальне мистецтво виступає в хоровій презентації чимось нетрадиційним завдяки артикуляційно-штриховим прийомам [4].

Не менш вагоме місце у вокально-хоровій презентації займає *інсценізація*. Вона виступає певним ігровим моментом, іронією в дії та наявністю сценарію. Чітко прописаний текст дає можливість артистам хору краще розуміти план їхніх дій та осягнути сенс сюжетної лінії й того, що від них вимагає диригент. Інсценізацією називається точне й послідовно відтворення авторського

the action and the presence of the script. A clearly written text enables the choir artists to better understand the plan of their actions and understand the meaning of the storyline and what the conductor requires of them. A staging is an accurate and consistent reproduction of an author's literary work, and in the case of a choir, it is a reproduction of the director's idea, which helps the conductor to translate his vision of a particular musical work into reality. In the process of staging, auxiliary materials must be used: scenery, costumes, masks and other attributes.

It should be noted that theatricalization and staging are related to each other, because both types represent a certain reworking and interpretation of the work. The author of the idea plays an important role here, because the final result depends on his vision of this picture.

Choreography is of particular importance for the newest presentation of choral performance. Since the art of dance is closely related to music, therefore, the music itself will not be so pronounced for contemplation without the use of dance elements. The ballet master acts as the person who helps the artists to learn the dance from a professional point of view. In turn, the music must correspond to the ideological idea of the director and help and adjust it in revealing the image. When listening to a certain choral composition, a choreographer should first have a musical vision, and then a choreographic vision. Thanks to this combination, the choral presentation will take place in the best possible way. The audience in the hall will be delighted to watch such a dynamic and unusual action for them.

In connection with the quarantine situation in Ukraine due to the COVID-19 coronavirus pandemic and the aggression caused by Russia and the introduction of martial law in the country, the mode of interpersonal communication has changed. The very interaction between people and their daily activity, which was in society, has decreased dramatically. Due to such forced self-isolation, people began to spend more time at home and constantly sit in all kinds of electronic gadgets, because according to the latest

літературного твору, а у випадку хору – відтворення задуму режисера-постановника, який допомагає диригенту втілити його бачення того чи іншого музичного твору в реальність. У процесі інсценізації обов'язково використовують допоміжні матеріали: декорації, костюми, маски та інші атрибути.

Слід зазначити, що театралізація та інсценізація пов'язані між собою, адже обидва види являють певну переробку та інтерпретацію твору. Вагому роль тут відіграє автор ідеї, адже від його бачення даної картини й залежить кінцевий результат.

Особливої значущості для новітньої презентації хорового виконавства займає *хореографія*. Так як мистецтво танцю тісно пов'язане з музикою, отже й сама музика буде не такою яскраво вираженою для споглядання без використання елементів танцю. Балетмейстер виступає тією людиною, яка допомагає артистам розучувати танець з професійного боку. В свою чергу музика повинна відповідати ідейному задуму постановника й допомагати, налаштовувати його у розкритті образу. Прослуховуючи певну хорову композицію, в уяві балетмейстера має виникати спершу музичний, а потім й бачення хореографічного образу. Завдяки такому поєднанню хорової презентації буде відбуватися якнайкращим образом. Глядачі в залі будуть з величезним захопленням споглядати за таким динамічним та незвичним для них дійством.

У зв'язку з карантинною ситуацією в Україні через пандемію коронавірусу COVID-19 та спричиненою агресією з боку Росії і введенням в країні військового стану змінився режим міжособистісного спілкування. Сама взаємодія між людьми та їхня щоденна активність, яка була в соціумі, різко зменшилася. Через таку вимушену самоізоляцію люди стали більше часу проводити вдома та постійно сидіти в усіляких електронних гаджетах, адже за новітніми технологіями і робота, і навчання стали відбуватися через мережу Інтернет. Саме це й спровокувало тотальний перегляд фільмів, вистав, концертів онлайн, адже вище згадані умови були досить

technologies, both work and education began to take place via the Internet. This is what provoked the total viewing of films, plays, concerts online, because the conditions mentioned above were quite strict and not everyone could visit their favorite places of recreation and inspiration (exhibitions, museums, cinema, theaters, philharmonics and concerts). There was a mass closure of all possible cultural institutions and institutions of the educational process.

Instead, this situation provoked the search for new ways of communication, the development of forms of communication between producers and consumers of cultural services via the Internet. It is clear that even before there was a possibility of remote communication and use of Internet resources, but this was not given such importance. Staying in quarantine conditions had a drastic effect on all representatives of culture. Many talented artists lost the opportunity to earn normally, and some of them lost their jobs altogether, because all the concerts were canceled. Because of this, the artists decided to introduce home online concerts, conduct live broadcasts on their pages in social networks, pay more attention to their listeners, due to which their audience began to grow significantly, because cultural figures invested all their resources in online life. Thanks to this situation, which is happening in our country, the forms of presenting certain cultural or educational information to people began to change somewhat.

The majority of theaters, national operas and philharmonic societies around the world have started to post their programs and performances on YouTube channels, making it completely free, i.e. free of charge for all viewers. Thus, cultural figures do not want to lose their loyal supporters, sincere fans and the audience acquired over the years. However, unfortunately, all this in no way replaces a live exchange of emotions, sincere experiences here and now, because it is so important for artists to have contact with the audience and feel feedback, to see real enthusiasm for their creations and hear a thunderous flurry of applause.

жорсткими і не всі могли відвідувати свої улюблені місця відпочинку та натхнення (виставки, музеї, кіно, театри, філармонії та концерти). Відбулося масове закриття усіх можливих установ культури та закладів освітнього процесу.

Натомість дана ситуація спровокувала пошук нових способів взаємозв'язку, розвиток форм комунікацій виробників та споживачів культурних послуг через Інтернет. Зрозуміло, що й раніше існувала можливість дистанційного спілкування та користування Інтернет-ресурсами, однак цьому не надавалося такої значущості. Перебування в карантинних умовах різко позначилося на усіх представниках культури. Безліч талановитих митців втратили можливість нормально заробляти, а деякі з них і роботу взагалі, адже усі концерти відмінялися. Через це артисти вирішили запровадити домашні онлайн-концерти, вести прямі ефіри на своїх сторінках в соціальних мережах, частіше приділяти увагу своїм слухачам, через що їхня аудиторія стала значно рости, бо всі свої ресурси діячі культури вкладали вже в онлайн життя. Завдяки даній ситуації, яка відбувається в нашій країні стали дещо змінюватися форми подавання певної культурної чи то освітньої інформації людям.

Більшість театрів, національних опер та філармоній по всьому світу стали розміщувати свої програми й виступи на YouTube каналах, здійснивши це у повністю вільному, тобто безкоштовному доступі для усіх глядачів. Тим самим діячі культури будь-що не хочуть втратити своїх відданих прихильників, щирих шанувальників та роками набуту аудиторію. Проте, на жаль, усе це аж ніяк не замінить живого обміну емоціями, щирими переживаннями тут і зараз, адже артистам так важливо мати контакт з глядачами та відчувати зворотний зв'язок, бачити справжню захопленість їхнім творінням та чути бурхливий шквал оплесків.

Коротко охарактеризуємо процес організації хорового виконавства онлайн. Вокально-хорове мистецтво нині презентує нові форми та засоби виразності, смислові відтінки, поєднання технік виконання з технічними можливостями

We will briefly describe the process of organizing a choral performance online. Vocal and choral art now presents new forms and means of expression, semantic nuances, a combination of performance techniques with the technical capabilities of multimedia resources, etc. According to the definition of the researcher L. Kachurynets, "... we define a virtual choir as a new form of life of an imaginary choral collective with an unlimited number of singers, which imitates and creates with the help of available multimedia resources the impression of personal presence in real time in a stereoscopically presented screen environment..." [2: 211-218]. The 21st century is marked by a certain renewal of choral performance. This is a time that expands the creative possibilities of composers, and also causes the appearance of new stylistic features of musical works. One of the conventionally defined styles in modern music correlates with the concept of "state music" as such, which involves the creation of peace and adjusts to a comfortable psychological state. One of the artists of this style is the American composer, conductor and speaker Eric Whitaker (born in 1970, Nevada, USA) [12].

Eric Whitacre's Virtual Choir is a global phenomenon that brings together singers from around the world to create new musical experiences through innovative technology. The artist's brand "Virtual Choir" refers to the implementation of individual artistic projects by him. For each project, singers from all over the world record and upload their own videos from their home, car, church or workplace. The cream files are then synchronized and combined into a single performance to create a virtual choir. In 2020, the choir celebrated its 10th anniversary, and in 2021, Eric Whitacre was named a Yamaha artist [11].

Another interesting method of vocal and choral presentation was initiated by the Slobodsky couple. Igor and Olena came up with the "Virtual Choir in Ukraine" art project, in which more than 200 Ukrainian singers from all over the world were able to participate. I. Buydenko, who also participated in the organization of a unique

мультимедійних ресурсів тощо. За визначенням дослідниці Л. Качуринець, "... віртуальний хор ми визначаємо як нову форму побутування уявного хорового колективу з необмеженою кількістю співаків, що імітує та створює за допомогою доступних мультимедійних ресурсів враження особистої присутності в режимі реального часу у стереоскопічно поданому екранному середовищі..." [2: 211-218].

XXI століття відзначається певним оновленням хорового виконавства. Це – час, котрий розширює творчі можливості композиторів, а також зумовлює появу нових стильових ознак музичних творів. Один з умовно визначених стилів у сучасній музиці корелює поняттю "музика стану" як такий, що передбачає створення спокою та налаштовує на комфортний психологічний стан. Одним із митців цього стилю є американський композитор, диригент і спікер Ерік Уїтакр (1970 р.н., Невада, США) [12].

"Віртуальний хор" Еріка Уїтакра – це глобальне явище, яке об'єднує співаків з усього світу, щоб створити новий музичний досвід за допомогою інноваційних технологій. Під брендом митця "Віртуальний хор" розуміється реалізація ним окремих мистецьких проєктів. Для кожного проєкту співаки з усього світу записують та завантажують власні відео зі свого дому, автомобіля, церкви чи робочого місця. Далі крім файли синхронізуються та об'єднуються в одне виконання для створення віртуального хору. У 2020 – му році хор відзначив своє 10 – ти річчя, а у 2021 – му році Еріка Уїтакра назвали артистом Yamaha [11].

Ще один цікавий спосіб вокально-хорової презентації ініціювало подружжя Слободських. Ігор та Олена придумали Мистецький проєкт "Віртуальний хор в Україні", участь в якому мали змогу взяти понад 200 співаків-українців зі всього світу. Створення, успіхи та навіть встановлений національний рекорд віртуального хорового виконання у своїй праці досліджує І. Буйденко, яка теж долучилася до організації унікального вітчизняного колективу. Як методист, вона детально описує особливості роботи

national team, examines the creation, successes and even the established national record of virtual choral performance in her work. As a methodologist, she describes in detail the peculiarities of the work of the record-breaking choir and the creative cooperation of musicians from different parts of the world for the common goal of popularizing choral art [8]. It should be said that we were also inspired by the project of Eric Edward Whitaker, we took a direct part in a similar event: in Zhytomyr Ivan Franko State University last April, despite the difficult situation in the country, an artistic meeting "Easter Bells – and there will be peace" was held Ukraine!", which united cultural and artistic figures of Zhytomyr Oblast, neighboring regions, students and all concerned citizens [7]. During the event, the presentation of the art project #Here and Now! [9]. And in one of its parts, there is an online recording of the spiritual Hymn of Ukraine "God, Great One" by M. Lysenko, arranged by O. Koshyts, performed by a mixed choir of students and teachers of the Department of Art Education of Zhytomyr Ivan Franko State University. It was a great experience for us. We believe that the productivity of this form is quite high, but it is possible only if all participants of the educational process have the appropriate level of technical support – teachers, choir members, and video editor.

Thus, in the Ukrainian musical culture of the last decades, the moment of self-assertion, the desire to fully integrate without complexes with the advanced stylistic searches of European and world music of the 21st century is noticeable. The successes of Ukrainian musicians at international music competitions, festivals, and art symposia confirm the authority of domestic composition, performance, and musicology schools, and at the same time, the opinion that one of the real ways of integrating Ukraine into Europe is the way of creating artistic values, on which our country has both significant achievements, as well as unlimited creative prospects.

The pride of Zhytomyr and the whole of Ukraine is the academic choir chapel "Oreya" of the Zhytomyr Regional

хору-рекордсмена та творчу співпрацю музикантів з різних куточків світу задля спільної мети – популяризації хорового мистецтва [8].

Слід сказати, що й нас надихнув проєкт Еріка Едварда Уітакра, ми взяли безпосередню участь у подібному заході: у Житомирському державному університеті імені Івана Франка у квітні минулого року, незважаючи на складну ситуацію в країні, відбулась мистецька зустріч "Великодні дзвони – і буде мир над Україною!", яка поєднала діячів культури і мистецтва Житомирщини, сусідніх регіонів, студентства та усіх небайдужих громадян [7]. Під час заходу було здійснено презентацію мистецького проєкту #Тут і зараз! [9]. А в одній із його частин – онлайн-записі духовного Гімну України "Боже, великий, єдиний" М. Лисенка в аранжуванні О. Кошиця у виконанні зведеного хору студентів і викладачів кафедри мистецької освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка. Для нас це стало величезним неабияким досвідом. Вважаємо, що продуктивність цієї форми є досить високою, проте вона можлива лише за умови належного рівня технічного забезпечення всіма учасниками навчального процесу – і викладачів, і учасників хору, і відеомонтажера.

Отже, в українській музичній культурі останніх десятиріч помітним є момент самоутвердження, прагнення повноправно, без комплексів інтегруватися з передовими стилістичними пошуками європейської та світової музики ХХІ століття. Успіхи українських музикантів на міжнародних музичних конкурсах, фестивалях, мистецтвознавчих симпозіумах підтверджують авторитет вітчизняних композиторських, виконавських і музикознавчих шкіл, а водночас і думку про те, що одним із реальних шляхів інтеграції України до Європи є шлях творення мистецьких вартостей, на якому наша країна має як вагомні здобутки, так і необмежені творчі перспективи.

Гордістю Житомира і всієї України є академічна хорова капела "Орея" Житомирської обласної філармонії імені С. Ріхтера під керівництвом Олександра Вацека, яка демонструє саме театральнo-хорове дійство. Це – група

Philharmonic named after S. Richter under the direction of Oleksandr Vacek, which demonstrates the theatrical and choral performance itself. This is a group of artists that sounds like one voice. One and the same group of choristers can not only sing different music, but also reproduce it in different vocal manners. That is, at the same time to be both an academic and a folk choir, if necessary, a children's, jazz or pop choir. This is a stepping stone to the "choral theater", where the conductor is the director of the vocal sound, its colours, timbre. Each genre, and this is both spiritual music and folk song, sounds in its own, special vocal manner.

The members of the collective do not just sing, but act as real actors: they move around the stage and hall, reflect various rhythms with their feet and movements, play musical instruments (triangles, tambourines, bells, castanets), use various attributes. Each composition of the choir is a small theatrical story, which is created as a project of a different direction.

The repertoire is very rich and diverse: a folk song version in modern arrangements, reminiscent of a folk performance in a modern style, where the choir is the main actor; hits of rock-pop music accompanied by instruments.

One of the creative credos of the "Oreya" chapel is novelty, creative search, experiment. The repertoire includes many works of different genres and styles, with elements of recitation, theatricalization and dance. This phenomenon allows not only to significantly expand the audience of choral performances, but also to educate artists of a new formation capable of creating new musical and stage masterpieces of vocal and choral art.

Consider Itai Talgam, a renowned Israeli conductor and consultant who helps leaders in business, education, government, medicine, and other fields become "conductors" of their teams and achieve harmony through collaboration. For twenty years, Itai Talgam has worked not only with the world's leading orchestras, but also with small and large companies, Fortune 500 executives, startup founders and many others. Drawing on his experience, he explains to

артистів, яка звучить як один голос. Один і той самий склад хористів може співати не просто різну музику, а ще й відтворювати її у різних вокальних манерах. Тобто, водночас бути і академічним, і народним хором, якщо потрібно, дитячим, джазовим чи естрадним. Це сходинка до "хорового театру", де диригент – режисер вокального звуку, його фарб, тембру. Кожний жанр, а це – і духовна музика, і народна пісня, звучать у притаманній йому, особливій вокальній манері.

Учасники колективу не просто співають, а виступають справжніми акторами: рухаються сценою і залом, відбивають різноманітні ритми ногами та рухами, грають на музичних інструментах (трикутники, бубон, дзвоники, кастаньети), використовують різні атрибути. Кожна композиція хору – це невеличка театральна історія, яка створюється як проект різного спрямування.

Репертуар дуже багатий та різноманітний: народнопісенний доробок у сучасних аранжуваннях, що нагадує народно-побутовий спектакль на сучасний лад, де хор є головною дійовою особою; хіти рок-поп-музики у супроводі інструментів.

Одним з творчих кредо капели "Орея" є новизна, творчий пошук, експеримент. В репертуарі багато різних за жанром та стилістикою творів, з елементами декламації, театралізації, танцю. Даний феномен дозволяє не лише значно розширювати аудиторію хорового виконавства, але й виховувати артистів нової формації, здатних створювати нові музично-сценічні шедеври вокально-хорового мистецтва.

Згадаємо Ітая Тальгама – відомого диригента з Ізраїлю та консультанта, який допомагає лідерам з бізнесу, освіти, урядів, медицини та інших галузей ставати "диригентами" своїх команд і досягати гармонії через співпрацю. Протягом двадцяти років Ітай Тальгам працює не лише з провідними оркестрами світу, але також з малими та великими компаніями, керівниками зі списку Fortune 500, засновниками стартапів та багатьма іншими. Покладаючись на свій досвід, він пояснює людям, котрі не пов'язані з

non-musicians how conductors actually work and how this knowledge can help a leader in any industry.

Great conductors know in advance how a piece should sound, but leave the musicians room for creativity and passion. They listen more than they speak. A true maestro accepts his ignorance because he realizes that others may have more good ideas than he realizes. Talgam examines the different leadership styles of six great conductors: the commanding Riccardo Muti, the passionate Arturo Toscanini, the calm Richard Strauss, the steadfast Herbert von Karajan, the dancing Carlos Kleiber, and the dialogue master Leonard Bernstein. Everyone has their own approach to solving the eternal question: how to combine control and creative freedom. Itai Talgam's ideas will change the way you look at leadership. And your team will be able to create better music – with your help.

In conclusion, we quote the statement of the famous conductor and coach in the field of leadership Itai Talgam: "The best advice that can be given to a person who wants to develop is to start thinking in terms of "expansion" and "acceptance", not "exclusion" and "rejection" from any qualities" [13].

Conclusions and research perspectives. Taking into account the analysis of scientific sources and the conducted personal research, we formulate the main conclusion - world and Ukrainian choral performance of the beginning of the 21st century confidently presents diversity in the symbiosis of artistic and stylistic systems, in the use of various intonation and genre forms, means and specifics of musical communication, which, in its turn, is an effective factor in the formation of socio-cultural orientations of modern youth.

The article does not cover all aspects of the research problem. The issue of purposeful education of conducting artistry, training of specialists in public relations, management training in the field of classical choral art deserves further analysis. The expression of the prolonged influence of experimental approaches to choral performance on the quality of the

музикою, як насправді працюють диригенти і як ці знання здатні допомогти лідеру будь-якої галузі.

Великі диригенти знають заздалегідь, як має звучати твір, але залишають музикантам простір для творчості та пристрасності. Вони більше слухають, ніж кажуть. Справжній маестро приймає своє незнання, тому що усвідомлює: в інших може бути більше добрих ідей, ніж він собі уявляє. Тальгам розглядає різні стилі лідерства шести великих диригентів: командного Ріккардо Муті, пристрасного Артуро Тосканіні, спокійного Річарда Штрауса, непохитного Герберта фон Караяна, танцюючого Карлоса Клайбера та майстра діалогу Леонарда Бернштейна. У кожного свій підхід до вирішення одвічного питання: як поєднувати контроль і творчу свободу. Ідеї Ітая Тальгама змінять те, як ви дивитесь на лідерство. А ваша команда зможе створювати кращу музику – з вашою допомогою.

На завершення нашого дослідження, наведемо вислів відомого диригента та коуча у сфері лідерства Ітая Тальгама: "Краща порада, котру можна дати людині, яка хоче розвиватися, – почати мислити поняттями "розширення" та "прийняття", а не "виключення" та "відмови" від будь-яких якостей" [13].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Зважаючи на аналіз наукових джерел та проведене особисте дослідження, ми формуємо головний висновок – світове та українське хорове виконавство початку XXI століття впевнено презентує різноманітність у симбіозі художньо-стильових систем, в орудуванні різними інтонаційно-жанровими формами, засобами й специфікою музичного мовлення, що, в свою чергу, є дієвим чинником формування соціокультурних орієнтирів сучасної молоді. Дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблематики. Заслуговують подальшого аналізу питання цілеспрямованого виховання диригентського артистизму, підготовки фахівців до Public relations, навчання менеджменту на ниві класичного хорового мистецтва. Перспективним уявляється вираження пролонгованого впливу експериментальних підходів до хорового виконавства на якість фахової діяльності

professional activity of students as leaders of choral groups in various social and cultural conditions is considered promising.	студентів як керівників хороших колективів у різних соціально-культурних умовах.

REFERENCES (TRANSLATED&TRANSLITERATED)

1. Bondar, Ye.M. (2019). *Khudozhno-stylovyi syntez yak fenomen suchasnoi khorovoi tvorchosti [Artistic and stylistic synthesis as a phenomenon of modern choral work]: monohrafiia*. Odesa: Astroprynt, 388 [in Ukrainian].
2. Kachurynets, L. (2020). Virtualnyi khor yak neobkhidnyi pedahohichnyi dosvid [Virtual choir as a necessary pedagogical experience]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current issues of humanitarian sciences: mizhvuzivskyi zb. nauk. prats molodykh vchenykh*. Drohobych: Vydavnychiy dim "Helvetyka", vyp. 34, tom 2, 211218 [in Ukrainian].
3. Kostenko, L.V., & Shumska, L.Iu. (2013). *Khrestomatiia z khoroznavstva [Textbook of Horology]: navch. posib*. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia, 521 [in Ukrainian].
4. *Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (2021). "Muzyka v dialozi z suchasnistiu: osvichni, mystetstvoznavchi, kulturolohichni studii" / Materials of the International scientific-practical conference "Music in dialogue with the modernity: studios of educational, art history, culturological"*. Kyiv: KNUKiM, 384 [in Ukrainian].
5. *Suchasnyi kulturno-mystetskyi prostir: kreatyvni ta informatsiino-komunikatyvni transformatsii [Modern cultural and artistic space: creative and informational and communicative transformations] (2022)*. Mater. Vseukr. nauk.-prakt. konf., 21-22 chervnia 2022 r. M-vo kult. ta inform. polityky Ukrainy; Nats. akad. ker. kadriv kult. i mystets. Kyiv: NAKKKiM, 195 [in Ukrainian].
6. Tsiuriak, I.O. (2020). Akomodatsiia vokalnykh pryiomiv zvukovydobuvannia v protsesi interpretatsii studentamy-mahistramy kompozytsii "symfo-metalu" [Accommodation of vocal techniques of sound production in the process of interpretation by master's students of the "symphonic metal" composition]. *Imidzh suchasnoho pedahoha – Image of a modern teacher*, № 3 (192), 102-106 [in Ukrainian].
7. *Velykodni dzvony – i bude myr nad Ukrainoiu [Easter bells – and there will be peace over Ukraine]*. (2022). Retrieved from: <https://www.facebook.com/ShynkarukIryna/videos/357264033109485> [in Ukrainian].
8. *Zasnovnyk Mystetskoho proiektu "Virtualnyi khor v Ukraini" – vypusknytsia Berdychivskoho pedahohichnoho koledzhu [The founder of the Art Project "Virtual Choir in Ukraine" is a graduate of the Berdychiv pedagogical college]*. (2020). Retrieved from: <http://bpedk.com.ua/main/512-zasnovnik-misteckogo-proiektu-vrtualniy-hor-v-ukrayin-vipusknicya-berdichvskogo-pedagogchnogo-koledzhu.html> [in Ukrainian].
9. *Proiekt #Tut i zaraz! [Project #Tut i zaraz!]*. (2022). Retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=hVDoTb151sE> [in Ukrainian].
10. *Ukrainoznavchyi pohliad na khorove mystetstvo Ukrainy [A Ukrainian studies view on the choral art of Ukraine]*. (2023). Retrieved from: <http://www.archive.ndiu.org.ua/toprint.html?id=2238> [in Ukrainian].
11. Fedchenko, O. (2018). *"Virtualni khory" Erika Vaitekera ["Virtual choirs" by Eric Whiteaker]*. Retrieved from: <http://mus.art.co.ua/virtualni-hory-erika-vajteker> [in Ukrainian].
12. *About: Eric Whitacre*. (2023). Retrieved from: https://dbpedia.org/page/Eric_Whitacre [in English].
13. *Itay Talgam: "Lead like the great conductors"*. (2012). Retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=Wn1fV47NaWY> [in English].

Received: May 05, 2023
Accepted: June 02, 2023